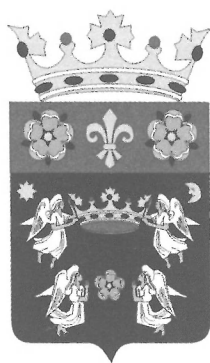

Hörcsik Richárd

„BODROG PARTJÁN
VAN EGY VÁROS...”

Tanulmányok Sárospatak történetéből

Napkút Kiadó
Budapest, 2007

TARTALOM

Előszó	5
Sárospatak a magyar művelődésben	7
Idő és tér	7
A kialakulás századai	9
A középkor fényei	10
Az újkor hajnala (1526–1660)	13
Az átalakulás esztendei (1660–1711)	17
Értelmes hit, vallásos értelem (1711–1848)	19
A kapitalizálódás útján (1848–1945)	23
Tudathasadás és alkotó reménység (1945–1951)	
Faluvá züllesztett város (1951–1968)	30
Város lett, csak azért is (1968–)	33
Sárospatak címere	35
A kezdetek	36
Sáros-Kis-Patak címere.	37
Az egyesített címer	37
A háború utáni korszak	39
A város régi-új címere	40
Sárospatak pecsétörténete	42
Villa et civitas.	42
A legrégebbek.	43
Civitas seu oppidum?.	45
Kispaták első ismert pecsétje.	49
Sárospatak pecsétjei a XVIII. századból.	50
Nagyközségi pecsétek	52
Sárospatak 1884. évi pecsétnyomójának leírása	54
Anasztázia, I. András felesége és Sárospatak	57
Árpád-házi Szent Erzsébet és Sárospatak	66
Comenius és Sárospatak	77
A város	77
A Kollégium	78

Amiért jött Comenius	79
Amit elvégzett Comenius	83
A kollégium épületeinek története	85
Az első épületek (1500–1621)	85
A fejedelmi pártfogók kora (1621–1671)	86
Nagy építkezések a zaklatások között (1703–1791)	89
A Nagykollégium építése (1801–1849).	93
Az utolsó száz esztendő (1850–1950)	96
A sárospataki Berna-sor.	98
Az épület jelentősége.	101
Az építkezés menete	102
Az épület leírása	103
A költségek.	104
Az építómesterről	105
A „Nagy Kollégium” építése, 1801–1847.	106
A tervezés időszaka (1801–1802)	107
Az építkezés előkészületei (1802–1806)	108
Építkezés Vay József főgondnoksága alatt (1806–1815)	109
Lónyay Gábor főgondnoksága alatti építkezések (1821–1824)	115
Építkezések Teleki József főgondnoksága alatt (1824–1847)	116
A Sárospataki Református Kollégium gazdálkodása	
1800–1941	121
Bevezetés	121
A „diákgazdálkodás” (1850-ig).	122
A Kollégium pénzgazdálkodása	125
A Kollégium szőlőgazdálkodása	126
A borászat és a kocsmá	127
A szuplikációk	129
A Kollégium gazdálkodási mérlege (1800–1849)	129
Gazdasági modellváltás a neoabszolútizmus korában	131
Tőkés gazdálkodás a dualizmus korában.	134
Az első világháború előtti és utáni helyzet.	136
A gazdasági regeneráció (1919–1927)	139
A gazdasági stabilizáció kibontakozása (1927–1931)	140
A gazdasági világválság hatása (1931–1935)	143
A gazdasági megerősödés és a háború előjelei (1936–1941).	144

Szőlészet és borászata XIX. századi

Sárospataki Kollégiumban	146
A Kollégium szőlőbirtokai	146
A szőlők állapota	148
A terméshozam és a gazdaságosság	152
Szőlőmunkálatok	153
Összefoglalás	157
A Kollégium borászata	160
A borok fajtái	160
A borgazdálkodás helye: a pince	164
A borok kezelése	165
Sárospataki diákkocsmák a XIX. században	168
A kimért borok	169
A borok árai	169
A kocsmáros feladatai	170
A diák kocsmárosok gazdálkodása	171
A praebitoria hanyatlása	173
A kollégiumi praebitoria belső képe	174
A Sárospataki Irodalmi Kör rövid története.	177
Megalakulás	178
Az alapszabályok	181
Az elindulás nehézségei (1875–1881)	184
A kiteljesedés időszaka (1882–1904)	186
A megújulás lehetősége (1904–1906)	191
A megszűnés felé (1906–1926)	194
A Sárospataki Irodalmi Kör kiadványai	195
Adatok a Sárospataki Református Kollégium „hadifogságból” hazatért könyveiről	205
A visszakerült sárospataki könyvek jelentősége	213
Rövidítések jegyzéke	218
Felhasznált irodalom	219
A tanulmányok eredeti megjelenési helye	225

„There is a town on the banks of the river Bodrog...”

Studies on the History of Sárospatak

CONTENTS

Preface	5
The position of Sárospatak in Hungarian Culture.	7
Time and Space	7
The Centuries of Formation.	9
The Light of the Middle Ages	10
The Dawn of Modern History (1526–1660)	13
The Age of Changes (1660–1711).	17
Reasonable Religion, Religious Reason (1711–1848)	19
On the Way of Capitalism (1848–1945)	23
Split Personality and Creative Hope (1945–1951)	
A Town demoralized to be a Village (1951–1968).	30
It became a town, indeed (1968–)	33
The Coat-of-Arms of Sárospatak.	35
The Beginning	36
The Coat of Arms of Sáros-Kis-Patak	37
The Unified Coat of Arm	37
Times after the War	39
The Old-New Coat-of-Arm of the Town	40
The Sigil History of Sárospatak	42
Villa et civitas.	42
The oldest ones	43
Civitas seu oppidum?.	45
The first acknowledged sigil of Kis-Patak	49
The sigils of Sárospatak from the XVIII. Century	50
Sigils of „Large-Village”	52
The Description of the Signet of Sárospatak from 1884	54
Anastasia, the wife of King Andrew I and Sárospatak. . .	57
St. Elisabeth of Árpád-House and Sárospatak	66

Comenius and Sárospatak.	77
The Town	77
The College.	78
The Reason of the Coming of Comenius.	79
The Part Comenius Performed	83
The History of the Buildings of the College	85
The First Buildings of the College (1500–1621).	85
The Era of Noble Supporters (1621–1671).	86
The Great Building Operation during Interference (1703–1791)	89
The Building of the „Great College” (1801–1849)	93
The Last Hundred Years (1850–1950).	96
The Berna-tractus of Sárospatak.	98
The Significance of the Building.	101
The Procedure of the Construction.	102
The Description of the Building.	103
The Charges	104
About the Architect	105
The Construction of the „Great College”, 1801–1847	106
The Era of Planning Operations (1801–1802).	107
The Preparations for Construction (1802–1806)	108
The Construction during the curator-in-chief József Vay (1806–1815)	109
The Construction during the curator-in-chief Gábor Lónyay (1821–1824)	115
The Construction during the curator-in-chief József Teleki (1824–1847)	116
The Economy of the Reformed College of Sárospatak	121
Introduction	121
„Student Economy” (until 1850).	122
Monetary Policy of the College	125
The Policy of Viticulture of the College	126
The Viticulture and the Pub	127
The Fundraising	129
The Balance of Economy of the College (1800-1849)	129
Restructuring of the Economy of the College in the Era of Neoabsolutism	131
The Use of the College Capital in the Era of Dualism	134
The Situation before and after the First World War	136
Revitalization of Economy (1919–1927)	139
The Evolution of the Economic Stabilization (1927–1931)	140

The Effect of World Crisis (1931–1935)	143
The Economic Consolidation and the Forshadows of the War (1936–1941)	144

Viticulture of the College of Sárospatak

in the XIX. century	146
The Vineyards of the College	146
The Condition of the Vineyards	148
Crop Capacity and Economicalness	152
Vine-growing.	153
Summary	157
The Winery of the College.	160
The Variety of Wines	160
The place of Viticulture: The Cellar.	164
The Handling of Wines	165

„Student-pubs” of Sárospatak in the XIX. century 168

Wine sold Retail	169
Price of Wines	169
The Duties of the Inn-keepers	170
The Policy of Student Inn-keepers	171
The Decline of Pub (Praebitoria) of the College	173
An Inner View of the (Pub) Praebitoria of the College.	174

The History of the Literary-Circle in Sárospatak 177

Establishment	178
Fundamental Rules.	181
Difficulties in Launching (1875–1881).	184
The Era of Accomplishment (1882–1904)	186
The Possibility of Revival (1904–1906)	191
Towards the End (1906–1926).	194
Publication of the Literary-Circle of Sárospatak	195

Data of the Books of the Reformed

College of Sárospatak returned from Captivity. 205

The Importance of the Returned Books 213

List of Abbreviations 218

Bibliography of Works Consulted 219

The Original Publications 225